

самовдосконалення, бажання розкрити себе перед друзями, вчителями з кращого боку; на рівні сім'ї: висока оцінка творчих та інтелектуальних здібностей дітей, відчуття єдності з дитиною, встановлення теплих, доброзичливих, дружніх стосунків; на рівні класу: підвищення рівня згуртованості колективу, що сприяє розвитку доброзичливих стосунків, виникненню взаємних симпатій, взаємної прихильності, емоційній єдності «один за всіх, і всі за одного» [2]

Таким чином, школа зі здоров'язбережувальним освітнім середовищем – це освітній заклад, в якому діють методики забезпечення психолого-медико-соціального супроводу учнів на кожному віковому етапі, постійна діагностика стану здоров'я і заходи щодо формування здорового способу життя школяра, методики включення учнів у здоров'язбережувальну діяльність, способи формування особистих концепцій здоров'я, вироблення умінь, що відносяться до саморегуляції емоційних станів, самоконтролю в стресових ситуаціях.

Література

1. Бережна Т. Організація шкіл здоров'я в Україні: міжнародний досвід та вітчизняна практика / Т. Бережна // Рідна школа. – 2018. № 5. – С. 28.

2. Нідзельська В. Управління розвитком здоро'язберігаючого освітнього простору навчального закладу: практичні аспекти / В. Нідзельська // Освіта і управління. – 2010. – №2-3. – С.157-162.

3. Сироватко О. / Підходи до формування здоров'язберігаючого середовища в закладі освіти / О.Сироватко // Директор школи. – 2009. – № 38 (566). – С.15.

4. Ясвин В.А. Освітнє середовище: від моделювання до проектування / В.А.Ясвин. – М.: Сенс, 2001. – С. 14.

УДК 37.013.73:373.3.016:81

РАТОЧКА Г. І., ЧЕКАН О. І.,
Мукачівський державний університет

ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Філософи М.Бахтін, А.Брудний, А.Коршунова, Е.Маркарян, Ф.Михайлова, Б.Шорохова, М.Ярошевський та ін. трактують мовлення як діяльність людини, яка проявляється в спілкуванні з іншими людьми, як вираження і передачу думок засобом мови. Завдяки мовленнєвій діяльності в розумі певної людини відображення світу постійно поповнюється та збагачується тим змістом, що відтворюється в суспільному розумі, пов'язується з досягненнями всієї практики та культури людства. Професор Е.Маркарян підводить мовленнєву діяльність під поняття «діяльність», розрізняючи при цьому два аспекти: аспект актуалізації механізмів, завдяки яким стимулюється, програмується та здійснюється активність суб'єктів дії, та аспект «суто діяльності», який відображає різні ділянки та форми людської активності. Для здійснення певної задачі включаються в дію різноманітні мовленнєві механізми, які виражають мотивацію діяльності, що задає ціль і слугує

засобами її здійснення. Аналіз цих механізмів дає можливість зрозуміти, яким чином стимулюється, направляється та здійснюється діяльність.

Отже, філософське розуміння мовленнєвої діяльності пов'язується зі спілкуванням людини, її активністю, творчим перетворенням середовища, інтеграцією в соціум.

Щодо мовознавчого розуміння мовленнєвої діяльності, то варто відзначити, що В.Гумбольд та Ф. де Соссюр першими висловили думку про мову як діяльність.

Уперше звернувся до наукового дослідження мовленнєвої діяльності людини В. фон Гумбольдт. Саме йому належить ідея мовленнєвої діяльності та розуміння мови як ланки, що з'єднує соціум та людину.

Він зазначав, що вивчення мови має здійснюватися у тісному зв'язку зі свідомістю й мисленням людини, культурою й духовним життям етносу (народу, нації). Слово – це не відображення предмета, а його осмислення, тому воно є еквівалентом не предмета, а його розуміння в акті мовної творчості.

Учень В. фон Гумбольдта Г.Штейнталь, – на відміну від свого вчителя, який розглядав мову в динаміці, як частину психічної діяльності людини, суспільне явище, – розумів її тільки як процес. Мовознавець О.Потебня визначав мовленнєвий акт як явище винятково психічне, однак зазначав, що мова, слово вносить у цей акт культурний соціальний початок.

Найчіткіше розмежування поняттям «мова» та «мовлення» дає швейцарський лінгвіст Ф. де Соссюр, який вводить поняття «мовленнєва діяльність». Учений розмежовує поняття мова («langue») як абстрактну надіндивідуальну систему, мовну здібність («faculte du langage») як функцію індивіда. Ф. де Соссюр термін «мовна здібність» використовує у двох значеннях. З однієї сторони, він зазначає, що природним для людини є не мовленнєва діяльність як говоріння, а здібність створювати мову, тобто систему диференційованих знаків – відтак наголошення на вродженість здібності. З іншої сторони, вчений зазначає, що над діяльністю різних органів існує здібність більш загального порядку, яка керує знаками і яка є мовною здібністю, а здібність артикулювати слова здійснюється лише за допомогою зброї, створеної та запропонованої колективом, тобто мови.

Мовна організація людини передбачає виявлення змісту та організації «лінгвістичного архіву» носія мови. Виділяють такі компоненти мовних знань: фонетичний компонент – ментальна підсистема еталонів звуків мови; «внутрішній лексикон» – семантичні поля, що мають центр та периферію; граматичний компонент – зберігання процедурних знань морфологічної та синтаксичної зв'язності лексичних одиниць; семантичний компонент – альтернативні моделі мовної поведінки з урахуванням соціального статусу, ролі особистості та контексту комунікативної ситуації.

Мовленнєвий механізм – третій аспект мовної здібності, представлений реалізацією людиною її мовних здібностей з метою комунікації та мислення. Функціонування мовленнєвого механізму виявляється у здібності породжувати

і сприймати мовлення (текст). Породження і розуміння мовленнєвого повідомлення є скритими психічними процесами, важкою розумовою діяльністю, представленою системою взаємодоповнюючих ментальних дій.

Отже, з діяльністю Ф. де Соссюра прийнято пов'язувати концептуальне розмежування мови («langue») та мовлення («parole»), тобто вважати мову ідеальною сутністю, а мовлення – матеріальним явленням. Факти мовленнєвої діяльності наявні як у первісних народів, так і у розвинутих, культурних націй, тоді як мова уявляється лише найважливішою частиною мовленнєвої діяльності. Мова є соціальним продуктом, сукупністю необхідних умовностей, котрі приймаються певним колективом з метою забезпечення реалізації, функціонування здатності до мовленнєвої діяльності, яка існує у будь-якого носія мови. Ф. де Соссюр переконаний, що “природною для людини є не мовленнєва діяльність як промовляння, а здатність створювати мову, тобто систему диференційованих знаків, які відповідають диференційованим поняттям». Таким чином, мова є соціальним продуктом, результатом соціального зв'язку між індивідами. Більш того, мова – це готовий продукт, який ніколи не передбачає певного попереднього наміру і свідомо здійснює лише діяльність класифікації. Існування мови стає можливим завдяки наявності того, хто говорить, тому втрачає сенс теза про самостійне буття мови як певної сутності.

УДК 159.942:373.2.016:82:81

РАХІВСЬКА В.В., БАРНА Х.В.,
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ЕМОЦІЙ В ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Відомо, що мовленнєва діяльність є механізмом реалізації вербального спілкування, а отже, і комунікації. Саме тому комунікативна функція мовлення виступає як індивідуально-регулятивна функція (вибірковий вплив на поведінку однієї або кількох людей), колективно-регулятивна функція (реалізується в умовах «масової комунікації» та характеризується відсутністю «зворотнього зв'язку між тим хто говорить і слухає») і саморегулятивна функція (реалізується при плануванні власної поведінки)

Крізь роботи Л.С.Виготського червоною ниткою проходить думка про те, що в основі мотивації до мовленнєвої діяльності лежить потреба у спілкуванні. Таким чином, можна зробити висновок про взаємозалежність та взаємообумовленість таких феноменів людської психіки, як емоції, мотиви та потреби. Отже, потреба ініціює мотивацію, але одночасно з виникненням потреби з'являється й емоція.

Подальший розвиток ідей Л.С.Виготського представлено в роботах А.М.Богущ, Л.А.Венгер, В.Н. Грідіна, А.В.Запорожець, О.О.Леонтєва та ін. Автори наголошують на існуванні не лише прямого зв'язку між мотиваційно-

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>